

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขยายตัวทางวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งมีอยู่ตลอดเวลา นั้น ย่อมทำให้มีความต้องการในการจัดระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันแล้วว่า ความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองทุกด้านย่อมขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของประชากรในชาตินั้น ๆ เป็นประการสำคัญ ประเทศใดก็ตามที่ประชากรของประเทศมีระดับการศึกษาต่ำ ก็จะไม่มีความเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนากำลังคน เพื่อความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม

ในการส่งเสริมให้ประชากรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์และบุคลากรทางด้านการศึกษาอย่างพร้อมเพียง ในกรณีนี้ "ครู" เป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เพราะเป็นผู้รับบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพและผลิตผลทางการศึกษา โดยการวางรากฐานการศึกษาจากการถ่ายทอดความรู้ ศิลปกรรม วัฒนธรรม เพื่อหล่อหลอมบุคลิกภาพของอนุชน โดยผ่านทางกระบวนการเรียนการสอน อันมีหลักสูตรเป็นหลักในการดำเนินการ

การถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กจะบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้น ก็จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญคือ ผู้ดำเนินการและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งได้มีการปรับปรุงองค์ประกอบเหล่านี้เป็นลำดับมา ในด้านการเรียน การสอนนั้น ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญที่สุด แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือเครื่องมืออย่างไรก็ตาม เพราะเรื่องใหญ่ขึ้นอยู่กับตัวครู¹ ฉะนั้น จึงควรพิจารณาตัวครูเป็นอันดับแรกในการจัดการปรับปรุงระบบการศึกษา

¹ กอ สวัสดิคพานิช, "ปัญหาการศึกษาของไทยในปัจจุบัน", ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย (2514), หน้า 218.

ครูที่มีคุณภาพนั้นไม่ได้นิยามความว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความเป็รื่องปรารถนุทางค้ำวิชา
 ความรู้อาชาทาง ๆ ที่จะมำทำกำรสอนเทำนัน แต่จะตองประกอบควมความรู้ควมสมำรถ
 หลำย ๆ คำน และองค้ประกอบอื่น ๆ อีกรำก เช่น ทักษะในกำรสอน ทศนคคิที่ค้ค้ค้ออำชีพครู
 แร่งขงใจในกำรประกอบอำชีพครู เหลำนันเป็นค่น

กำรที่บุคคลแต่ละคนจะประสพควมสำเร้งในกิจกำรใดกิจกำรหนึ่งหรือไม่ และมี
 ประสทธิภำพในกำรประกอบกิจกำรนั้นมำกนอยเพียงใดหรือไม่นั้น บ่อมนั้นอยู่กับปัจจัยหลำย
 อยำง เป็นค่นวำ เขำนมีปัญญำ แร่งขงใจ ทักษะ ทศนคคิ และอื่น ๆ สำหรับครูนั้นทศนคคิที่ค้อ
 อำชีพของค่นนมีค้ควำเป็นปัจจัยอันสำค้ยยิ่งประกำรหนึ่งนเบรกรำปัจจัยท้งหลำย คุณภำพกำร
 สอนและสมำพกำรสอน จะเป็นไปนรูปลิคนัน ควมสำค้ยส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับทศนคคิที่ค้ออำชีพของ
 ผู้สอน เพราะทศนคคิของผู้สอนบ่อมนมีผลค้อกำรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กควย² ถำหำก
 ครูผู้สอนมีทศนคคิที่ค้ค้ออำชีพของค่นแล้ว บ่อมนปฏิบัติห้หนำที่ของค่นได้ควยดี และมีควมภำคภูมิใจ
 พรอมที่จะสอนให้ส่มฤทธิผล ท้งมีควมสุขในกำรเป็นครู ในทงตรงกันขำมถำหำกวำครูนี
 ทศนคคิที่ไม่ค้ค้ออำชีพของค่นแล้ว ก็บ่อมนจะไม่ควมพอใจในกำรประกอบอำชีพให้เจริญกำว
 หนำ ไม่ขვნขวำยที่จะหำงำนของค่นให้ได้ผลเต็มท้อันเป็นอุปสรรคในกำรพัฒนำกำรศึกษำของ
 ชำคิอยำงยิ่ง ฉะนั้น บุคคลที่จะประกอบอำชีพครูและค้ควำเป็นครูที่มีคุณภำพควม
 มุ่งหมำยของกำรผลิตครู จึงควรเป็นผู้ที่มีทศนคคิที่ค้ค้ออำชีพครู เป็นคุณลักษณะอีกรประกำรหนึ่ง
 ควย³

ผู้ประกอบอำชีพครูนั้นเป็นผู้ที่มีเกียรติสูง ใค้รับกำรยกย่องนับถ้อกันมำตั้งแต้สมัย
 โบรำน เพราะเป็นผู้ทำกำรถำยทอควมรู้ท้งหลำยให้โดยตรง โดยวิธีกำรบอกถำว

² Harbert Serenson, Psychology in Education, (New York,

Kagakusha Co., 1964).

³ นวลจันทร์ ทิมวงศ์, "กำรเปรียบเทียบทศนคคิที่ค้ออำชีพครูของผูที่เป็นครูกับนิสิต
 ฝึกหัดครู," (วิทยำนินทร ประิณฐำมหำบัณฑิต บัณฑิตวิทยำลัย, จุฬำลงกรณมหาวิทยาลัย, 2511).

คณาจารย์ ซึ่งจะทำให้ผู้รับมีคุณค่าในวิชานั้น การยกย่องนับถือนั้นในเมืองไทยทำกันอย่างเห็นได้ชัดมานานแล้วจากประเพณีการไหว้ครู⁴ ฉะนั้น ผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ก็ทำกันอย่างมีความภาคภูมิใจ และตั้งใจทำงานโดยไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก

ปัจจุบันนี้เป็นสมัยที่โลกกำลังเจริญรวดเร็ว สังคม วัฒนธรรม กำลังเปลี่ยนไป ทำให้ทัศนคติ ค่านิยมในสิ่งต่าง ๆ ที่เคยยึดถือนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย การที่แต่ละคนประกอบอาชีพครูหรือเข้าศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูนั้น จึงน่าจะแบ่งเป็น 2 พวกด้วยกันคือ มีความต้องการที่จะเป็นครู เพราะมีใจรักอาชีพนี้จริง ๆ นั้นประเภทหนึ่ง และอีกประเภทหนึ่งคือ ประกอบอาชีพครูเนื่องจากภาวะการบังคับให้ตกอยู่ในสภาพจำยอม ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าบุคคลทั้งสองประเภทนี้จะมีทัศนคติที่แตกต่างกันต่ออาชีพของตน การถ่ายทอดความรู้จากสถาบันฝึกหัดครูจากหลักสูตรกระบวนการสอน และการจัดประสบการณ์ในสาขาวิชาการศึกษาอาจช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพครูได้ เพราะเชื่อกันว่าทัศนคติเป็นสิ่งที่สร้างได้และเปลี่ยนแปลงได้⁵ และการเรียนการสอนมีส่วนช่วยในการสร้างทัศนคติได้มาก⁶

ทัศนคตินี้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้อย่างต่าง ๆ กัน ซึ่งสรุปได้ว่า หมายถึงความรู้สึก ความคิด แนวทางในการที่จะปฏิบัติหรือแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอยู่ 3 องค์ประกอบด้วยกันคือ ความรู้สึก (Affective) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) และพฤติกรรม (Behavior) สิ่งที่มีทัศนคติมีผลโดยตรงนั้นอาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ ทัศนคติไม่สามารถเห็นได้โดยตรง แต่อาจเห็นได้จากการแสดงออกโดยการพูดและลักษณะท่าทาง ซึ่งแยกออกจาก

⁴ เสรีรักษ์โกเศศ, ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2510, หน้า 150.

⁵ ยิง เปือกนิมม, "ทัศนคติของเด็กต่อโรงเรียน," บทความย่อปริทัศน์นิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัย (จิตวิทยาพัฒนาการเด็ก) พ.ศ. 2513, หน้า 21.

⁶ Gordon Allport, Handbook of Social Psychology, (Clark University Press, Massashusett, 1935), p. 418.

กันอย่างเห็นได้ชัด กับความคิดและความเชื่อ ซึ่งทั้ง 2 อย่างนี้ไม่มีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับทัศนคติของแต่ละคน เมื่อรวมกันเข้าจะเป็นระบบค่านิยมของคนนั้น ทั้งยังเป็นตัวการในการสนับสนุนให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม?

การแสดงออกของทัศนคติโดยอาศัยพฤติกรรมนี้ แบ่งออกได้เป็นสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ การแสดงออกที่เป็นลักษณะพึงพอใจ เห็นด้วยหรือชอบ ถ้าผู้ใดมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้ผู้นั้นอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าทัศนคติเชิงนิมมาน (Positive Attitude) ทัศนคติอีกลักษณะหนึ่งคือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบหรือไม่เห็นด้วย ถ้าคนมีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งใดอย่างหนึ่งอย่างใด ก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายชิงชัง อยากหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าทัศนคติเชิงนิเสธ (Negative Attitude)

ทัศนคติเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะแสดงออกในทางพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล และเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรูสึกทางอารมณ์อย่างใกล้ชิด ฉะนั้น การที่คนแสดงปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งใดอย่างรุนแรงนั้นก็เพราะทัศนคติมีส่วนช่วยเสริมอยู่มากเหมือนกัน

อัลพอร์ท⁸ (Allport) ได้แยกทัศนคติออกเป็น 5 ลักษณะย่อ ๆ ดังนี้คือ

1. ภาวะทางจิตใจและประสาท (Mental and neural state) ซึ่งอาจแสดงออกให้เห็นได้ทางพฤติกรรม เช่น โกรธ เกลียด รัก เหล่านี้เป็นต้น

2. ความพร้อมที่จะตอบสนอง (Readiness to respond) คือเมื่อมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใด ก็พร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้นตามลักษณะของทัศนคติที่เกิดขึ้น เช่น ชอบวิชาภาษาอังกฤษ ก็มีความต้องการที่จะเรียนหรือสนใจวิชาภาษาอังกฤษอยู่เสมอ

⁷ Paul E. Secord and Carl W. Backman, Social Psychology (New York: McGraw-Hill Book Co., 1964), p. 100.

⁸ Cardner lindzey and Elliot Aronson ed., The Handbook of Social Psychology 2nd. ed. (Vol 3 Addison Wesley Publishing Co., 1969), pp. 21-272.

3. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นระบบ (Organized) เกิดขึ้นเป็นกลุ่ม และจัดระบบไว้แล้วในตัวเองคือ เมื่อเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดแล้วจะเกิดขึ้นต่อเนื่องกัน และจะคิดตามมาด้วย พฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน เช่น โกรธ ก็หน้าบึ้ง

4. เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์ (Through Experience) หมายความว่า ประสบการณ์มีส่วนช่วยในการสร้างทัศนคติได้ก็ เช่น นาย ข. เคยเห็นนาย ก. ให้อภัยสิ่งของแก่เพื่อนอยู่เสมอ นาย ข. ก็ชอบนาย ก.

5. เป็นพลังสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก (Exerting a directive and for dynamic influence on behavior) การแสดงออกต่อสิ่งใดอย่างนั้น จะขึ้นอยู่กับทัศนคติเป็นสำคัญ เช่น นายแดงไม่ชอบนายดำ และเห็นว่านายดำเป็นคนไม่ดี ก็ไม่อยากคบอยากสมาคมด้วย

เฟสติงเจอร์⁹ (Festinger) กล่าวว่า เมื่อมีการรับรู้ 2 อย่างในเรื่องเดียวกัน ขัดแย้งกันจะเกิดความเครียดที่จะต้องกำจัดความขัดแย้งให้หมดไป ซึ่งสามารถทำได้โดยการเปลี่ยนทัศนคติหรือพฤติกรรม ดังนั้นการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ในเรื่องใดซึ่งขัดแย้งกับความรู้เดิม ก็จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่างไปจากเดิมได้

จึงกล่าวได้ว่า ทัศนคติต่อสิ่งใดก็ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งนั้น ฉะนั้น ทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูของผู้ที่จะเป็นครูนั้นจะช่วยให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดสภาพการณ์ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้การจัดระบบการศึกษามีคุณภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะได้ทำการศึกษาทัศนคติต่ออาชีพของตน ของผู้ที่ออกไปประกอบอาชีพครูในแง่ที่ว่า หลักสูตร กิจกรรม และประสบการณ์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกระบวนการเรียน การสอนในสถานบันฝึกหัดครูนั้นมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้แค่ไหน

⁹Charles A. Kiesler, Barry E. Collins and Norman Miller, Attitude Change, (John Wiley & Son, Inc., 1968), pp. 191-211.

เพียงไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ซึ่งมีส่วนในการรับผิดชอบการศึกษาทุกระดับ จึงควรที่ได้มีการศึกษาเรื่องนี้ เพื่อประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครูนี้มีผู้ทำการศึกษามากมายด้วยกัน ซึ่งมีทั้งคนไทยและต่างประเทศ มีทั้งการศึกษาทัศนคติต่ออาชีพครูของผู้ที่เป็นครูแล้ว และของผู้ที่กำลังจะออกไปประกอบอาชีพครู ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในระหว่างที่ศึกษาในสถาบันฝึกหัดครู ซึ่งพอจะรวบรวมมากล่าวได้ดังนี้

สเตลลเวก¹⁰ (Helena W.F. Stellweg) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของครูต่ออาชีพของตน ในประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยใช้แบบสอบถามจากครูสองประเภทคือ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาอย่างน้อยร้อยละ 45 มีลักษณะดังนี้คือ เป็นครูที่ติดตามอุดมคติ มีประโยชน์และมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง เป็นผู้สนใจชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นและผลจากการสอนในห้องเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ทั้งครูในระดับประถมศึกษามีความทะเยอทะยานในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมาก ซึ่งเห็นได้จากครูใหญ่ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ร้อยละ 58 และอายุต่ำกว่า 46 ปี ร้อยละ 29 กำลังศึกษาอยู่ ส่วนทัศนคติต่ออาชีพครูของผู้ที่ทำการสอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปรากฏว่าความสนใจในคานการศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเลือกอาชีพครูและครูส่วนใหญ่ต้องการให้การเรียน การสอนในห้องเรียนโดยตลอด ทั้งมีความต้องการให้นักเรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนอย่างจริงจังอีกด้วย

เกี่ยวกับเรื่องนี้ กองการวิจัย¹¹ กรมวิชาการ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครูโดยทั่วไป พ.ศ. 2514 โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไป ทัศนคติต่ออาชีพครู การสอนและการอบรมเด็ก การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความเห็นและการต้องการความช่วยเหลือ และอื่น ๆ จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้ครูทุกประเภททั่วประเทศแบบสุ่ม จำนวน 16,925 คน ผลปรากฏว่าสาเหตุที่ครูส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพนี้ เนื่องจากชอบอาชีพครูร้อยละ 29.30 เห็นว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ ร้อยละ 22.71 ได้ทำงานใกล้ชิดกับเด็กร้อยละ 15.97 ในเรื่องความพอใจสำหรับคนที่เลือกอาชีพครูนั้น พอใจที่จะเลือกสอนนักเรียนถึงร้อยละ 92.99 ไม่ชอบสอนมีเพียงร้อยละ 1.96 เท่านั้น และจำนวนครูเกินกว่าครั้งที่ไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครูเป็นอาชีพอื่นมีถึงร้อยละ 62.68 และจำนวนที่ไม่ต้องการย้ายที่ทำงานมีร้อยละ 51.45 ส่วนจำนวนที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพครูเป็นอาชีพอื่น เพราะเห็นว่าอาชีพอื่นมีทางก้าวหน้ากว่ามีร้อยละ 10.99 และจำนวนที่ต้องการย้ายที่ทำงาน เพราะต้องการจะอยู่ในที่ซึ่งมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมมีร้อยละ 26.89

จากการศึกษาทัศนคติของครูที่มีต่ออาชีพครูนั้น โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่าครูส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะสอน มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อใช้ในการสอน และไม่ต้องการเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งแสดงว่าครูส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตฝึกหัดครูต่ออาชีพครูนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัยหลังจากนิสิตได้เข้าศึกษาในชั้นอุดมศึกษาแล้วระยะหนึ่ง ซึ่งพอจะยกมากล่าวได้ดังนี้ คือ มอริ¹² (Takako Mori) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเข้า

¹¹ กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา, "ผลการสำรวจความเป็นอยู่ของครูทั่วประเทศ" เอกสารการวิจัยทางการศึกษา, 66(2504), หน้า 58-60.

¹²

Mori Takako, "Analysis of Factors Influencing Motivation For Becoming A Teacher", The Journal of Educational Research, 60(December, 1966), pp. 174-179.

เป็นครู กลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตมหาวิทยาลัยมิชิแกนที่เรียนวิชาการศึกษามัคคัมทั้งหมดแล้ว จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 556 คน เป็นนิสิตชาย 188 คน เป็นนิสิตหญิง 368 คน โดยผู้วิจัยได้นิสิตตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครูในสถานประกอบการ พื้นฐานทางวัฒนธรรม จรรยาครู ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับงานอื่น คุณประโยชน์ของอาชีพครู ผลปรากฏว่าทัศนคติต่ออาชีพครูบางด้าน โดยทั่วไปมีค่าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบระหว่างนิสิตชายกับนิสิตหญิงพบว่า นิสิตหญิงมีทัศนคติในทางที่พอใจต่ออาชีพครูมากกว่านิสิตชาย และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในสถานประกอบการและสังคม เช่น ระบบเกษียณอายุ โอกาสที่ครูลาป่วยได้ รายได้ ความก้าวหน้าในอาชีพ การยกย่องในสังคม จรรยาครูและอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพครู หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง อิทธิพลในการเข้าเป็นครูขึ้นอยู่กับทัศนคติต่ออาชีพครู

นอกจากนี้ ในปีการศึกษา 2505 เสรี ลาชโรจน์¹³ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนิสิตปีสุดท้ายที่จะออกไปเป็นครู เกี่ยวกับวิชาชีพครูว่าเป็นอย่างไร การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2505 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาทั้ง 3 แห่ง คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปทุมวัน และบางแสน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 351 คน เป็นนิสิตชาย 189 คน นิสิตหญิง 162 คน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งปรากฏผลการวิจัยดังนี้ จำนวนนิสิต 2 ใน 3 สมัครเข้ามาเรียนด้วยตนเอง ในจำนวนวิชาเอกต่าง ๆ นิสิตชอบวิชาคณิตศาสตร์มากที่สุด รองลงมาเป็นภาษาอังกฤษ ชีววิทยา สังคม ภาษาไทย ตามลำดับ นิสิตชายชอบเรียนคณิตศาสตร์มากที่สุด แต่นิสิตหญิงชอบภาษาไทยมากที่สุด นิสิตที่เข้ามาเรียนครั้งหนึ่งไม่ตั้งใจประกอบอาชีพครูอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นนิสิตชายมากกว่านิสิตหญิง และนิสิตชายชอบทำงานด้านบริหาร

¹³ เสรี ลาชโรจน์, "ทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ปทุมวันและบางแสน ปีการศึกษา 2505 เกี่ยวกับวิชาชีพครู," (ปริชญานันท์ ปริชญามหาฉัตรทิพย์, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2505).

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครูของนิสิตฝึกหัดครู นั้นพบว่า นิสิตหญิงมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และมีความตั้งใจที่จะเป็นครูมากกว่านิสิตชาย มีผู้ทำการเปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังที่ อารี รังสิโยกฤษฎี¹⁴ ได้เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูของนักเรียนระดับชั้นประโยคประถม และระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2512 จากสถานศึกษาซึ่งเป็นวิทยาลัยครู 7 แห่งคือ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสงขลา วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม วิทยาลัยครูเพชรบุรี วิทยาลัยครูอุบลราชธานี และวิทยาลัยครูยะลา จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 775 คน เป็นนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา 554 คน ชาย 265 คน หญิง 289 คน นักเรียนในชั้นประโยคประถม 221 คน เป็นชาย 43 คน เป็นหญิง 178 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามวัดทัศนคติต่ออาชีพครู แบบซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล สเกล จำนวน 24 ข้อ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยดังนี้คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และระดับชั้นประโยคประถม มีทัศนคติต่ออาชีพครูแตกต่างกันไม่ทุกด้าน จะมีความแตกต่างกันในบางด้านเท่านั้น คือ ความมีเหตุผลและความมั่นคงในอาชีพ นอกนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องไปในทำนองเดียวกัน กลุ่มนักเรียนระดับชั้นประโยคประถมนั้น ชายและหญิงต่างกันเพียงเรื่องเดียวคือ เห็นว่าอาชีพครูน่าสรรเสริญ ส่วนเรื่องอื่น ๆ เหมือนกัน

ส่วนอีกเรื่องหนึ่งเป็นงานวิจัยของ นวลจันทร์ ทิมวงศ์¹⁵ ซึ่งได้เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูของผู้ที่เป็นครูกับนิสิตฝึกหัดครู จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่เป็นครูแล้วจำนวน 120 คน

¹⁴อารี รังสิโยกฤษฎี, "เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูของนักเรียนฝึกหัดครูระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และระดับชั้นประโยคประถม ปีการศึกษา 2512," (ปริญานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, วิทยาลัยวิชาการศึกษาระสาณมิตร, 2512)

¹⁵นวลจันทร์ ทิมวงศ์, "การเปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูของผู้ที่เป็นครูแล้วกับนิสิตฝึกหัดครู," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511).

ซึ่งเป็นครูทั้งในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ สังกัดกรมวิสามัญศึกษา (เดิม) กระทรวงศึกษาธิการ โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 15 คน อีกกลุ่มหนึ่งคือ นิสิตฝึกหัดครู จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นนิสิตปีที่ 4 ของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 30 คน และนิสิตปีที่ 4 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวัน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่ออาชีพครู ซึ่งสร้างขึ้นตามแนวของมอริ (Mori) ใช้คำถาม แบบเลือกตอบ (Multiple Choice) ผลการวิจัยปรากฏว่า อิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเป็นครู ระหว่างผู้ที่ เป็นครูแล้วกับนิสิตฝึกหัดครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญคือ ผู้ที่เป็นครูแล้วมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูในเรื่อง ระยะเวลาที่คาดว่าจะมีต่ออาชีพครูสูงกว่านิสิตฝึกหัดครู

ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าจากการเปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูระหว่างกลุ่มผู้ที่กำลังศึกษาวิชาครู ซึ่งจะออกไปเป็นครูด้วยกัน แต่ได้รับประสบการณ์ต่างกัน และระหว่างกลุ่มผู้ที่กำลังศึกษาวิชาครูกับผู้ที่ เป็นครูแล้ว จากผลการเปรียบเทียบพวกเขา พบว่า มีความแตกต่างกันเพียงส่วนน้อย ซึ่งเป็นทัศนคติต่ออาชีพครูบางด้าน ส่วนพวกที่สองนี้มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเกือบทุกด้าน

ในการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น ได้มีผู้ทำการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ เนื่องจากความแตกต่างกันในเรื่องประสบการณ์ซึ่งพอจะยกเอาเรื่องที่น่าสนใจมากกล่าวได้ดังนี้

เมซเซอร์¹⁶ (Gibert F. Mazer) ได้ทำการศึกษาเพื่อสำรวจทัศนคติและค่านิยมของผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อสอนเด็กพิการ จากทั้งสองระยะคือ ก่อนการฝึกและหลังการฝึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนิสิตฝึกหัดครู ซึ่งระยะแรกได้รับการสอนและปลูกฝังทัศนคติ โดยการให้ความรู้ตามต่าง ๆ ในระยะหลังเป็นการฝึกหัดในโรงเรียนระดับประถมศึกษา 3 แห่ง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบวัดทัศนคติซึ่งเป็นแบบซีแมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล สเกล

¹⁶Gibert F. Mazer, "Attitude and Personality Change in Student Teacher of Disadvantage Youth," The Journal of Education Research, 63(November, 1963), pp. 116-120.

(Semantic Differential Scale) และแบบสำรวจบุคลิกภาพ (The Personality Inventory) จำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตฝึกหัดครูทั้งสิ้น 53 คน ซึ่งเพิ่งจบการฝึกกิจกรรมนิสิตของมหาวิทยาลัยมิชิแกน ซึ่งใช้เวลาในการฝึกอยู่ 5 สัปดาห์ ใช้เครื่องมือดังกล่าววัดทัศนคติต่ออาชีพครูสอนเด็กพิการ 6 ด้าน ผลปรากฏว่า ในระยะแรก ๆ ซึ่งเป็นสัปดาห์ต้น ๆ กลุ่มทดลอง (ซึ่งได้รับความรู้และการฝึกฝน) และกลุ่มควบคุม จะมีทัศนคติต่อเด็กพิการไม่แตกต่างกันคือ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเด็กพิการ แต่เมื่อจบจากสัปดาห์สุดท้ายของการฝึกฝน ทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ กลุ่มทดลองมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูที่จะสอนเด็กพิการมากขึ้น

อีกคนหนึ่งที่ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติต่ออาชีพครูคือ บริม¹⁷ (Burl J. Brim) ได้ทำการวิจัยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนฝึกหัดครู โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวัดผลของโปรแกรมการเรียนของนิสิตฝึกหัดครู ว่ามีผลต่อทัศนคติของนิสิตที่มีต่อการสอนเป็นอย่างไรบ้าง จากการทดสอบในตอนต้นภาคเรียนและตอนปลายของภาคเรียน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจทัศนคติในการเป็นครูของ เมนิโซต้า (The Memisota Teacher Attitude Inventory) จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนิสิตฝึกหัดครูจำนวน 250 คน ซึ่งศึกษาอยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเคนเวออร์ จากการวัดผลครั้งแรกและครั้งสุดท้ายเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ปรากฏว่าไคค่าความแตกต่างของทัศนคติอย่างเห็นได้ชัด คือ นิสิตที่เรียนจบหลักสูตรมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนมากกว่านิสิตที่เริ่มเข้าเรียน

ลิปสคอมบ¹⁸ (Edra E. Lipscomb) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาทัศนคติของนิสิตฝึกสอนก่อนและหลังฝึกสอน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกิดขึ้นหรือไม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง

¹⁷Burl J. Brim, "Attitude Change in Teacher Education Student," The Journal of Educational Research, 59(July, August, 1966), pp. 441-445.

¹⁸Edra E. Lipscomb, "Study of The Attitude of Students Teachers in Elementary Education," The Journal of Educational Research, 60(December, 1966), pp. 159-163.

ซึ่งเป็นนิสิตสาขาประถมศึกษาปีที่สุดท้ายจำนวน 44 คน ซึ่งศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอินเดียนา (Indiana University) โดยใช้แบบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นเองเป็นข้อความให้ตอบเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย 124 ข้อ เกี่ยวกับปัญหา 24 อย่าง เช่น บทบาทของครู กิจกรรมต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งมีค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) .80 และได้นำไปทดสอบกับนิสิต 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการฝึกสอน ผลปรากฏว่า มีความแตกต่างของทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ คือมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนอย่างเห็นได้ชัดเจน หลังจากได้ทำการฝึกสอนมาแล้วชั่วระยะเวลาหนึ่ง

สำหรับโปรแกรมการฝึกสอนของนักเรียนฝึกหัดครูในเมืองไทย ได้มีผู้ทำการศึกษาว่า จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ฝึกสอนหรือไม่ เพียงใด ดังเห็นได้จากผลการวิจัยของ สมหมาย กระจ่างลิขิต¹⁹ ได้เปรียบเทียบทัศนคติต่ออาชีพครูหลังและก่อนการฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปรียบเทียบทัศนคติก่อนและหลังจากการฝึกสอนนั้นว่า มีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด โดยเปรียบเทียบตามจำนวนชั่วโมงที่ทำการสอน เกณฑ์เฉลี่ย และเพศ ว่ามีผลอย่างไร กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ที่ออกฝึกสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2513 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 191 คน เป็นชาย 120 คน หญิง 71 คน โดยใช้แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการฝึกสอน การเลือกโรงเรียนฝึกสอน จุดมุ่งหมายของการฝึกสอนเหล่านี้เป็นต้น ซึ่งแบบสอบถามผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 4 ตอนคือ 1. รายละเอียดส่วนตัว 2. ทัศนคติเกี่ยวกับการฝึกสอน 3. การฝึกสอนในชั้นเรียน 4. ปัญหาความต้องการความคิดเห็น จำนวน 100 ข้อ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า นิสิตชายที่สอน 11 ชั่วโมงขึ้นไปมีทัศนคติต่อความสำคัญของจิตวิทยาพัฒนาการดีกว่านิสิตชายที่สอน 10 ชั่วโมงลงมา และนิสิตชายที่มีเกณฑ์เฉลี่ย 2.50 ขึ้นไปมีทัศนคติต่อ

¹⁹สมหมาย กระจ่างลิขิต, "เปรียบเทียบเจตคติ ก่อนและหลังการฝึกสอนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร," (ปริญญาบัณฑิตการศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2514).

ความสำคัญของจิตวิทยาการเรียนรู้ที่กว่านิสิตชายที่มีเกรดเฉลี่ย 2.09 ลงมา สำหรับนิสิตหญิง เกรดเฉลี่ย 2.50 ขึ้นไปมีทัศนคติที่มุ่งหมายของการฝึกสอนที่กว่านิสิตหญิงเกรดเฉลี่ย 2.10 ถึง 2.49 และนิสิตหญิงเกรดเฉลี่ย 2.10 ถึง 2.49 นั้น หลังการฝึกสอนมีทัศนคติที่ค่าความสำคัญของจิตวิทยาการเรียนรู้ที่ต่ำกว่าก่อนการฝึกสอน

จากการที่ได้ทำการศึกษางานวิจัยดังกล่าวแล้ว ผลจากการวิจัยอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การให้ความรู้หรือจัดประสบการณ์ในทางใด ๆ ใดก็ตามย่อมมีส่วนที่ทำให้ผู้ที่ได้รับประสบการณ์หรือความรู้นั้นมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปได้ ซึ่งการที่ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงไปในทางดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้หรือประสบการณ์นั้น ๆ

จากผลสรุปอันนี้ทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดที่ว่า กระบวนการเรียนการสอนซึ่งทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์แก่นิสิตในวิทยาลัยวิชาการศึกษาและแต่ละชั้นได้รับเพิ่มขึ้นตามลำดับน่าจะมีการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพขึ้นได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงมากน้อยนั้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับระยะเวลา กระบวนการเรียนการสอนในการเกิดความรู้และประสบการณ์ที่จะได้ทำการศึกษากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยการตรวจสอบให้รู้ปริมาณและลักษณะในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพครุฑต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4 ที่มีต่ออาชีพครุฑว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงไร

สมมติฐาน และเหตุผลเบื้องหลังสมมติฐาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ รวมทั้งผลการวิจัยทั้งทางประเทศและในประเทศ ซึ่งพอจะรวมความได้ว่า ความรู้และประสบการณ์นั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ จึงทำให้ได้แนวคิดที่ว่ากระบวนการเรียนการสอน ตลอดถึงการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทั้งหลายในสถานการศึกษา โดยเฉพาะวิทยาลัยวิชาการศึกษา น่าจะมีผลต่อการเกิดทัศนคติต่ออาชีพครุฑ โดยการเกิดการเปลี่ยนทัศนคติต่ออาชีพครุฑไปในทางที่ดีขึ้นได้ และการเปลี่ยนแปลงมากน้อยนั้นย่อมขึ้นอยู่กับระยะเวลา กระบวนการเรียนการสอนและการให้ความรู้และประสบการณ์ด้วยวิธีอื่น จึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังต่อไปนี้

นิสิตชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4 มีทัศนคติต่ออาชีพครูแตกต่างกัน โดยที่นิสิต
ในระดับชั้นที่สูงขึ้นมีทัศนคติต่ออาชีพครูเป็นไปในทางที่ดีกว่านิสิตที่เรียนอยู่ในระดับชั้นที่ต่ำกว่า

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพครูของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรและปทุมวัน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4
2. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพครูของนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ในวิทยาลัยวิชาการศึกษาเท่านั้น

ขอตกลงเบื้องต้น

ในการทำการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่ออาชีพครู ผู้วิจัยมีความเชื่อดังนี้

1. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนั้น สามารถวัดทัศนคติต่ออาชีพครูของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้
2. กลุ่มตัวอย่างจากนิสิตชั้นละ 90 คน รวม 360 คนนี้ สามารถเป็นตัวแทนของนิสิตวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้
3. กลุ่มตัวอย่างอยู่ในสภาพปกติพร้อมที่จะแสดงความรู้สึกรหรือสภาพความเป็นจริงของตนเองได้
4. กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความเข้าใจภาษาและข้อความตรงกัน และตอบด้วยการสื่อความหมายของภาษาที่เข้าใจได้ตรงกัน

ความจำกัดของการวิจัย

1. เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ตอบมีความจริงใจมากน้อยเพียงใด

2. ในการตอบแบบสอบถามนั้น สภาพแวดล้อมและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผู้ตอบอาจมีอิทธิพลในการเปลี่ยนสภาพอารมณ์ของผู้ตอบให้ผิดปกติไป ซึ่งผลที่ได้ อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งอยู่ในสภาพปกติ

3. แบบสอบถามที่ผู้ทำการวิจัยสร้างขึ้นเองนั้น อาจไม่สามารถครอบคลุมทัศนคติที่ต้องการได้ทั้งหมด

4. การใช้แค่แบบสอบถามเพียงอย่างเดียวอาจไม่ได้สิ่งที่ต้องการทุกด้าน

5. การวิจัยเรื่องนี้ไม่ได้ควบคุมตัวแปรในเรื่อง เพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

005424

คำจำกัดความเฉพาะ

ทัศนคติต่ออาชีพครู คือ ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่ออาชีพครู ซึ่งแบ่งอยู่ในแต่ละบุคคล และพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมใด ๆ ต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเป็นครูที่เราในแง่ที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ขอมรับหรือไม่ยอมรับ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงปรากฏการณ์ทางความคิด พฤติกรรม และอารมณ์เข้าด้วยกัน

นิสิตวิทยาลัยวิศวกรรมศึกษา หมายถึง นิสิตวิทยาลัยวิศวกรรมศึกษาปทุมวัน และประสานมิตร ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 ปีที่ 2 ปีที่ 3 และปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2515

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย